

**MEMÒRIA DEL SEGUIMENT ARQUEOLÒGIC AL
PASSATGE DE SANT BENET, 10 (CIUTAT VELLA,
BARCELONA).**

Núm. Codi Servei d'Arqueologia de Barcelona: 015/11

Expedient Generalitat de Catalunya: 6770

del 14 al 16 de Febrer de 2011.

PROMOTOR:

Betorz-Morros i Cia., C.B.

Realització:

ARQUEOCIÈNCIA SERVEIS
CULTURALS S.L

Dir: Javier González

FITXA

INTERVENCIÓ: Seguiment arqueològic al passatge de Sant Benet nº 10
(Ciutat Vella).

Núm. Codi Servei d'Arqueologia de Barcelona : 015/11

MUNICIPI: Barcelona.

COMARCA: Barcelonés.

COORDENADES (UTM):

X. 431502 metres Y. 4582638 metres Z. 10'40 metres s.n.m.

INTERVENCIÓ: Preventiva.

CAMPANYA: Seguiment:

TIPUS DE JACIMENT: Urbà.

CRONOLOGIA: Segles XXI-XX-XVIII. Època contemporània.

DIRECCIÓ SEGUIMENT: Javier González.

EXECUCIÓ: Arqueociència SC. SL.

ELABORACIÓ I DIRECCIÓ DE MEMÒRIA: Javier González.

PLANIMETRIA: ARKPADOC, S.L.

PROMOTOR: Betorz-Morros i Cia., C.B.

ÍNDEX

FITXA

1. INTRODUCCIÓ I SITUACIÓ.....	pàg. 3
2. ANTECEDENTS.....	pàg. 4
3. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA.....	pàg. 5
4. MÈTODE DE RECERCA.....	pàg. 5
5. DESENVOLUPAMENT DE LES TASQUES I CONCLUSIONS.....	pàg. 6
6. BIBLIOGRAFIA.....	pàg. 13
7. PLANIMETRIA, INVENTARI, FITXES I CD MEMÒRIA.....	pàg. 14

1. INTRODUCCIÓ.

Des del 14 al 16 de febrer de 2011 es va realitzar una actuació arqueològica al carrer anomenat Passatge Sant Benet, 10 situat al Districte de Ciutat Vella (Barcelona). La construcció d'un edifici de nova planta de sis habitatges i d'un local comercial en aquest espai situat en una zona d'alt valor històric, va justificar la realització d'un seguiment preventiu dels rebaixos previs, d'acord amb la normativa municipal i general en matèria patrimonial.

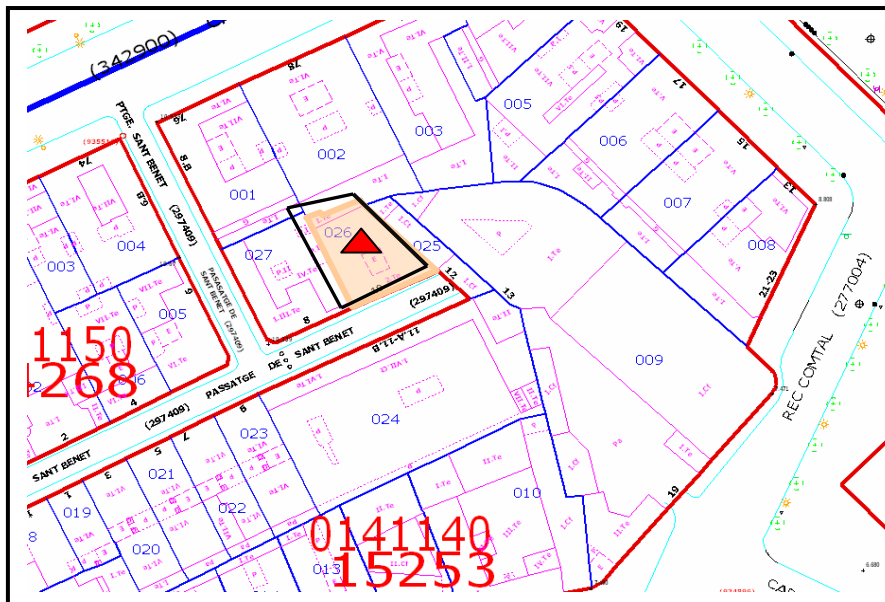
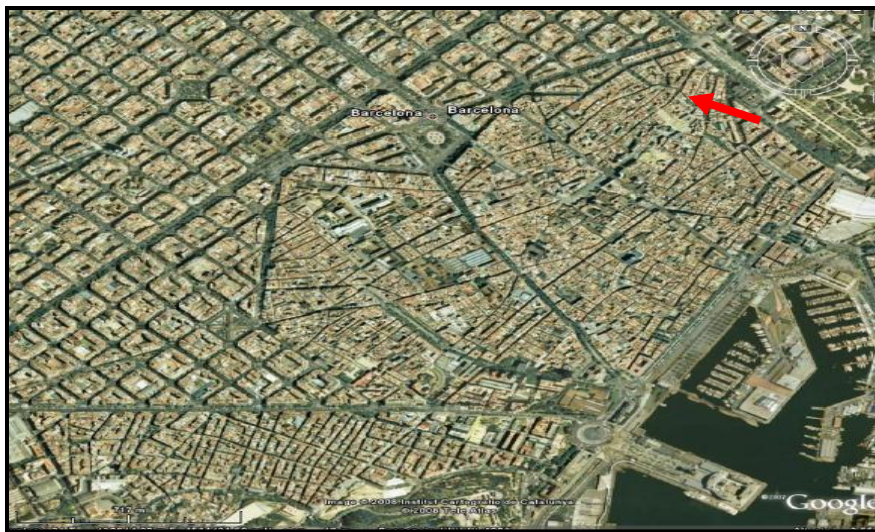

Fig. 1 i 2. Fotografia del centre de Barcelona i en vermell l'àrea d'intervenció (Font Google Earth) i la finca dins el parcel·lari de la zona (Foto Ajuntament de Barcelona).

El carrer anomenat Passatge Sant Benet, es situa en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric com es el Districte de Ciutat Vella i més concretament al sector on es troben, en el barri de Sant Pere.

El seguiment arqueològic es va desenvolupar en la parcel·la 0141140-026, i las seves coordenades segon el Sistema *Universal Transversal Mercator* (UTM) son:

X. 431502 metres	Y4582638 metres	Z 10'40 metres s.n.m.
------------------	-----------------	-----------------------

2. ANTECEDENTS.

Podem dir que el lloc que ens ocupa té interès històric i arqueològic ja que es troba dins una de les zones pertanyent al *suburbium* de la ciutat romana. A més a més la finca és situada a l'interior de la muralla medieval, a uns 90 metres de l'antic Monestir de Sant Pere¹ de les Puelles i també a prop del traçat del Rec Comtal.

El monestir femení de Sant Pere de les Puelles va tenir els seu origen en la primera meitat del segle X. Del conjunt monàstic avui en dia només es conserva l'antiga església, totalment restaurada a causa de l'incendi que patí el 1909.

El Rec Comtal de Barcelona era una sèquia que servia per a regar i molt sovint també per a moure molins. El seu origen cal cercar-lo en l'aqüeducte romà que proveïa d'aigua la ciutat.

Des del segle XI, el nou teixit urbà barceloní es va anar definint al voltant del monestir de Sant Pere de les Puelles i de Sant Maria del Mar. Miró I de Barcelona va reconstruir l'antiga via d'aigua romana i va crear el nou rec comtal, que agafava l'aigua al Besòs, cap a Montcada i Reixac. A Dins la ciutat circulava pel carrer de Regomir, d'aquí el seu nom i està documentat per primera vegada el 1075.

¹ El Passatge de Sant Benet es troba dins del barri de Sant Pere, que rep el seu nom per ser dins de l'àrea d'influència de l'antic monestir benedictí de Sant Pere de les Puelles.

Dins de Barcelona, subministrava aigua al barri de Sant Pere i Portal Nou, motiu pel qual aquesta zona es va desenvolupar industrialment. El 1877, la major demanda d'aigua obligà a construir una mina a Montcada i Reixac que augmentà considerablement el cabdal. Però a finals del segle XIX, la sèquia perd importància per a la ciutat, si bé continuaria fent-se servir per regar els horts del barri de Sant Andreu.

3. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA.

Aquesta intervenció ha vingut motivada per la construcció d'un edifici de nova planta de sis habitatges i local comercial i el rebaix parcial del subsòl per fer el fossat d'un ascensor i també per la infraestructura e instal·lació d'una grua .

Les perspectives arqueològiques del solar que s'inclou en una Zona d'interès Arqueològic i d'alt valor històric es detallaven al Projecte d'intervenció arqueològica segons les directrius tècniques del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

L'objectiu d'aquesta intervenció ha estat la inspecció tècnica dels rebaixos per tal de registrar l'absència/presència de restes arqueològiques. A més de la documentació estratigràfica i cultural del substrat del edifici preexistent del segle XIX (any de construcció de 1877).

4. MÈTODE DE RECERCA.

En relació al seguiment arqueològic el mètode ha consistit en el control visual de totes les activitats.

Tenint en compte les característiques generals del context d'obra i l'atribució cronològica relativa dels jaciments documentats, s'ha utilitzat el mètode proposat per E. C. Harris i per A. Carandini, modificat a partir de la pràctica arqueològica en aquest tipus de jaciments i de les circumstàncies concretes de l'excavació. Per al registre objectiu dels estrats que s'han documentat es va realitzar una numeració d'aquests denominats «Unitat Estratigràfica» (U.E.) que individualitzava uns d'altres (ver fitxes complementaries).

Cada U.E. té una fitxa en la que s'indica: la seva ubicació en el context general del jaciment, la seva ubicació en les plantes i seccions, la seva definició i la seva posició física respecte a les altres U.E.

També es va realitzar fotografies imprescindibles per a la constància visual dels treballs realitzats, a més de les planimetries, plantes generals i alçats concrets que aporten una visió sincrònica de les deposicions antròpiques i naturals.

5. DESENVOLUPAMENT DE LES TASQUES I CONCLUSIONS.

Les tasques de rebaix de la superfície es van a realitzar els dies 14, 15 i 16 de Febrer de 2011, i es van documentar varies deposicions antròpiques i restes indicatives del desenvolupament històric d'aquest espai proper a una de les zones pertanyent al suburbium de la ciutat romana i també a prop del traçat del Rec Comtal.

El registre objectiu dels nivells rebaixats va a donar com resultat una seqüència estratigràfica clara i ja registrada en altres espais propers que a continuació desenvolupem:

La primera unitat estratigràfica registrada ha estat el nivell actual de la superfície d'abans d'aquesta intervenció, es la unitat estratigràfica superficial (UES) amb cotes mitjanes absolutes de 10'40 metres sobre el nivell del mar.

Fig 3. Superfície de l'obra abans del rebaix. Foto des del sud est.

Aquest nivell d'us actual estava regularitzat i compostat per argiles i sorres poc compactades, amb material de construcció recent, plàstics, llaunes, fustes, rajoles, ferros, etc.

Fig 4. Una altre imatge de la superfície abans del començament de les tasques. Foto des del nord oest.

Amb el començament del rebaix s'ha pogut registrar el segon nivell de deposició antròpica registrada a la superfície del passatge Sant Benet 10, la Unitat Estratigràfica 100.

Aquest nivell esta compostat per les restes de l'enderroc i remogut del subsòl que es va fer amb anterioritat a aquesta intervenció; unitat que es va documentar en tota la superfície rebaixada, 120 metres² superficials, i amb una potència mitjana de 0'65 metres. Aquesta profunditat (9'80 m.s.n.m.) ha estat la cota final de la superfície d'obra amb excepció del buit del ascensor i també de la infraestructura per la instal·lació de la grua².

Aquest nivell d'enderroc ha cobert les restes no enderrocades d'una gran estructura de morfologia rectangular, de 4'60 metres l'eix nord, i de 3'10 d'amplada (UE 110). Estructura que està realitzada amb grans pedres lligats amb morter i fragments falcats de maó i de pareades interiors allisades (mur de

² Aquest espai de 4'5 x 4'5 es va rebaixar 0'55/0'65 metres més (cotes finals de 8'80 m.s.n.m).

cara vista). No obstant això les parets externes estaven realitzades amb la tècnica del encofrat perdut, és a dir, es construeix el mur adossat a la secció no rebaixada de la rasa.

Fig 5. Tasques de rebaix de la superfície i localització i delimitació de l'estructura UE 110.

Amb les dades arqueològiques extretes de l'excavació i amb l'estudi realitzat abans³ de l'enderroc del edifici preexistent, es va poder concretar que aquesta estructura era el buit de l'escala que feia també de base estructural per les bigues de fusta del edifici original. Aquest buit d'escala⁴ registrada quedava afectada parcialment per la realització del forat del ascensor i per aquest motiu l'estructura ha estat parcialment desmuntada.

També s'ha pogut documentar el rebliment del buit d'escala, rebliment que estava compost per un primer nivell o UE 140, de 1'00 metres de mitjana, amb

³ Estudi històric i arquitectònic de l'edifici del Passatge Sant Benet, 10, Barcelona. Autor: Octavi Mallorquí Vicens. Arqueociència.

⁴ Aquest buit d'escala del edifici ha estat registrat fotogràficament i planes, a més a més del estudi històric i arquitectònic de l'edifici de 1877.

sorres fines i morter desintegrat. En aquest nivell només es va trobar un fragment de ceràmica blava catalana amb restes de morter (no recuperat).

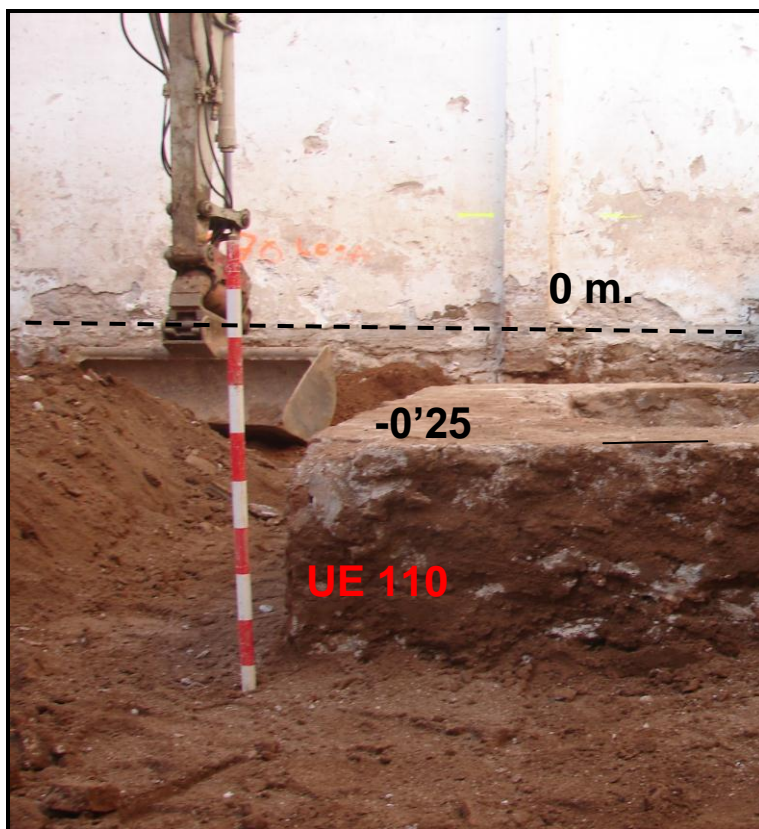

Fig. 6 En primer plànol detall sector sud de l'estructura UE 110, i cotes referencials.

Fig 7. Detall de les argiles vermelles (deposició natural, UE 150) del buit d'escala.

Posteriorment a aquest primer rebliment hem documentat un nivell d'argiles vermelles poc compactades o UE 150 (8'50 m.s.n.m). En aquesta deposició natural no s'ha trobat cap resta arqueològica i a més a més no es tenia que rebaixar més.

Amb el desmuntatge parcial del buit de l'escala i el registre del seu rebliment, es va continuar delimitant al sector sud de la superfície del forat necessari per la instal·lació de la grua i de la realització del forat d'ascensor.

Els límits superficials d'aquest rebaix eren de 4'50 x 4'50 metres, i respecte a la superfície actual del carrer han baixat 1'50/1'70 metres.

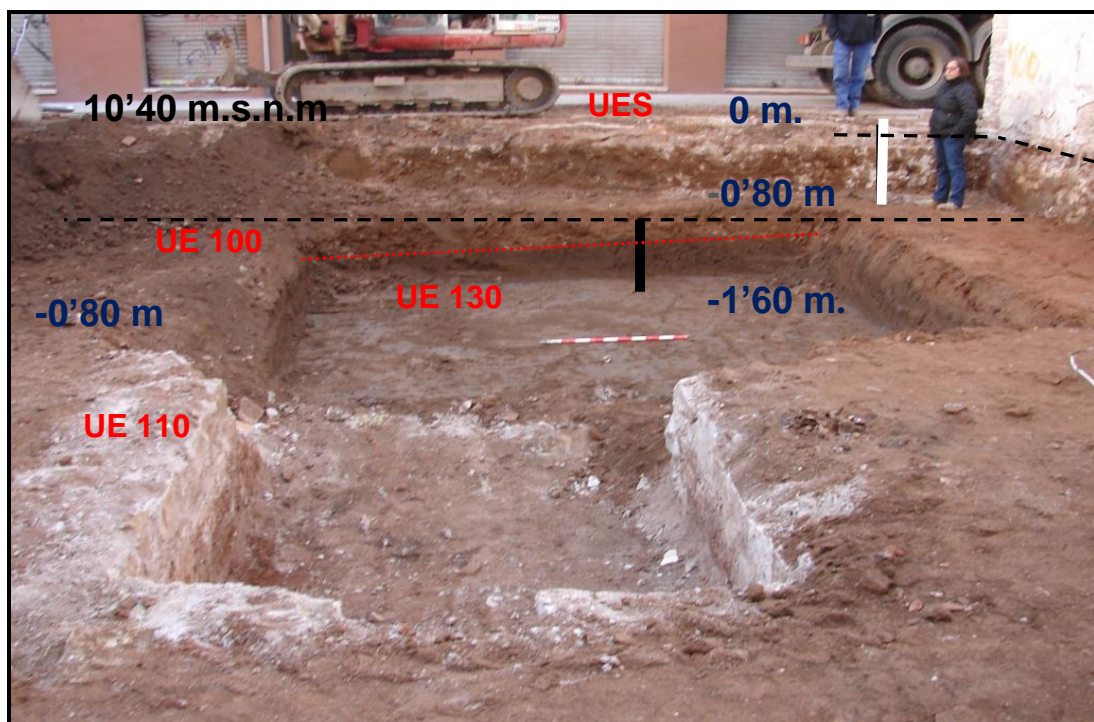

Fig. 8 Finalització del rebaix i cotes finals.

Durant aquestes tasques de rebaix de 0'80 metres més de la cota final de la resta de superfície hem pogut constatar a només 0'30 metres de mitjana, la presència d'un nivell d'argiles fosques molt bioturbades (UE 130) amb molta presència de carbons, fragments ceràmics i ossos d'animals.

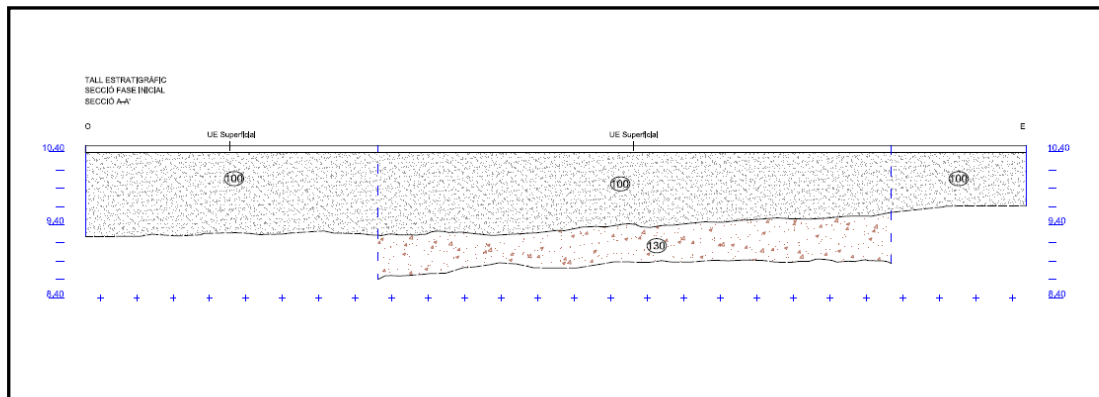

Fig 9. Planimetria registrada al sector sud de la superfície (eix A-A' =12'92 metres). Veure annex Planimètric (E.1:50).

Els materials arqueològics registrats en aquest nivell, concretament la ceràmica, han estat molt significatius per tal d'aportar i interpretar la deposició i origen històric d'aquest espai.

Quantitativament (73 % del material recuperat) i en funció de la tipologia ceràmica i l'estratigrafia observada, s'han pogut recuperar materials i restes orgàniques (ossos de fauna i consum) que constaten una continuada explotació del sol, fet que definí el nivell dels horts d'època moderna situades a prop del Monestir de Sant Pere de les Puelles.

Fig 10. Imatge actual del Monestir i església de Sant Pere de les Puelles.

Els elements registrats en la mostra rebaixada del estrat 130 originat per l'activitat agrícola, registra ceràmiques vidrades modernes i contemporànies (segles XVII-XIX), també es van documentar alguns fragments de ceràmica de la *cartuja* (Pickman sèrie rosa, inicis XX) i de pisa policroma, però a mesura que hem rebaixat fins la cota final d'obra hem documentat marginalment (fragments de vaixel·la en blava catalana XVII-XVIII, i un únic fragment de pisa blanca en verd i manganès) ceràmiques cronològicament mes antigues⁵ (figura 10).

Fig. 10 i 11 Exemple dels materials arqueològiques recuperats (UE 130).

En aquest nivell hem documentat també restes de fauna depositades que són producte del consum humà (ovicaprins entre d'altres).

En definitiva aquest nivell de sedimentació argilosa/granulosa fosca (remoguda) amb presència d'elements de vaixel·la de tipologia heterogènia però factual és un estrat ja registrat en altres espais propers.

⁵ Únicament un fragment de verd i manganès (fins XVI) amb blaves de Barcelona del segle XVII

Fig 12. Planimetria de Miquel Garriga i Roca (Quarterons) on s'aprecien les parcel·les cultivades. En vermell la superfície del rebaix realitzat.

Conclusions:

La intervenció que s'ha dut a terme els dies 14, 15 i 16 de febrer de l'any 2011 ha contrastat arqueològicament la informació textual es tenia d'aquest lloc abans de la realització del edifici preexistent (segons la informació registrada en la planimetria de Miquel Garriga i Roca, l'any 1858⁶ el Passatge encara no existia).

La parcel·la actual formava part dels camps de cultiu subsidiaris i propers del Monestir benedictí de Sant Pere de les Puelles i Rec Comtal entre els segles XVII i XIX, com a mínim fins el 1877, any de construcció de l'edifici i per tant del Passatge. A partir d'aquest any aquest espai deixa de funcionar com a camp de cultiu del monestir, i s'urbanitza.

⁶ AHCB. GARRIGA I ROCA M. 1958. *Quarterons*.

7. BIBLIOGRAFIA.

AA.DD . Gran Enciclopèdia Catalana. Vol XII. Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, 1978.

BALAGUER, V (1867). Las calles de Barcelona. Monterrey Ediciones (Edició fascimular del editor Salvador Manero). Madrid, 1982.

CASTELLAR-GASSOL, J. Barcelona. La Historia. Cròniques de 2000 anys de vida de la ciutat. Edicions de 1984, S.L. Montcada i Reixac, 2000.

Mallorquí Vicens O. Estudi històric i arquitectònic de l'edifici del Passatge Sant Benet, 10, Barcelona. Arqueociència. 2005.

VILALLONGA, I. Pasear por los barrios de Barcelona. Editorial Planeta. Barcelona, 2003.